

TANTURA-SAGEN I ISRAEL

Katz' forskningsundersøgelse og retssagen mod ham

REDAKTIONENS INTRODUKTION

Ilan Pappé (f. 1954) er en israelsk historiker. Han har tidligere været lektor ved universitetet i Haifa, men er i dag ansat som professor ved University of Exeter, hvor han også fungerer som en af lederne af European Centre for Palestinian Studies. Pappé står centralt blandt de israelske historikere, der med både kritik og dødstrusler til følge har kritiseret den statssanktionerede fortælling om staten Israels fredelige oprettelse. Det har han gjort i en lang række bøger, hvortil blandt andet hører *A History of Modern Palestine: One Land, Two Peoples* (2004), *The Ethnic Cleansing of Palestine* (2006) og *Israel on the Brink: Eight Steps for a Better Future* (2025)

Nærværende artikel blev trykt i *Journal of Palestine Studies* (vol. 30, nr. 3) i 2001. Pappé beskriver selv artiklens ærinde således:

Denne artikel undersøger den akademiske og juridiske strid, der er opstået i Israel omkring et speciale, som brugte mundtlig historieskrivning – i form af bandede vidnesbyrd fra såvel arabiske som jødiske vidner – til at dokumentere en masakre udført af israelske styrker mod den palæstinensiske kystlandsby Tantura i slutningen af maj 1948. Forskeren, Teddy Katz, er selv zionist, men ikke desto mindre kaster denne sag lys over, hvor langt man også inden for ikke-yderligt-

gående zionisme er villig til at gå for at hindre forskning, der fremhæver aspekter som "etnisk udrensning" af Den Første Arabisk-Israelske Krig i 1948. Artiklen diskuterer også selve forskningen og opsummerer den konkrete massakre, som den kan rekonstrueres ud fra de tilgængelige kilder. Den er ledsaget af uddrag fra nogle af transskriptionerne.

Da Pappés artikel blev udgivet pågik sagen om Teddy Katz fortsat. Hans speciale og fortælling er sidenhen blevet gjort til genstand for en prisbelønnet dokumentarfilm (*Tantura*, 2022), men Katz har i øvrigt levet uden for offentlighedens bevågenhed. Som Pappé kort forklarer undervejs i artiklen, blev sagen om Katz særligt betændt, fordi Den anden intifada (al-Aqsa intifadaen) brød ud den 28. september 2000 og forhærdede det ideologiske klima i Israel yderligere.

Redaktionen ønsker at rette en tak til Asmaa Muhammed Farrag Hasaneen for at foreslå oversættelsen af denne tekst.

* * *

Den 21. januar 2000 udgav det israelske dagblad *Ma'ariv* en større artikel om massakren i Tantura. Den var skrevet af journalisten Amir Gilat og baseret på et speciale af Teddy Katz, der læste på Institut for Mellemøstlig Historie på universitetet i Haifa. Specialet med titlen *Arabernes udvandring fra landsbyerne for foden af den sydlige del af Karmelbjerget* havde fået den højest mulige karakter for et kandidatspeciale nogle måneder tidligere. (Det var blevet afleveret allerede i marts 1998, men på grund af komplikationer uden relation til sagen blev det først bedømt i slutningen af 1999.) Specialet er en mikrohistorisk forskningsundersøgelse med fokus på fem palæstinensiske kystlandsbyer mellem Hadera og Haifa, især landsbyerne Umm Zaynat og Tantura, under krigen i 1948. De vidnesbyrd, Katz gengiver i specialets fjerde kapitel, fortæller en ubehagelig historie om en brutal massakre, som kort fortalt indebar, at omkring 200 ubevæbnede indbyggere i Tantura, de fleste af dem unge mænd, blev skudt ned den 22.-23. maj 1948, på et tidspunkt, hvor landsbyen havde overgivet sig efter at være blevet stormet af Haganah-styrker.

KATZ' FORSKNINGSUNDERSØGELSE OG DEN MUNDTLIGE HISTORIESKRIVNINGS ROLLE

Grundtanken i Katz' speciale er, at selv de værker, der udelukkende fokuserer på 1948-krigen, for eksempel Benny Morris' *Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947-1949*, ikke har beskæftiget sig med, hvad der nærmere skete dengang med de enkelte landsbyer. Kernen i afhandlingen er de mundtlige vidnesbyrd, Katz indhentede, for mikrohistorisk forskning af den art ville ikke kunne gennemføres alene på basis af arkivmateriale, som kun forefindes i stærkt sparsomme mængder for de enkelte landsbyer.

Katz var så absolut opmærksom på den mundtlige historieskrivnings faldgruber, men hans vejleder tilrådede ham, efter min mening med rette, at bruge metoden som et væsentligt og afgørende led i den historiske rekonstruktion af al Nakba (den palæstinensiske katastrofe i 1948). Især med fremkomsten af elektronisk optageudstyr har mundtlig historieskrivning opnået voksende anerkendelse i de senere årtier inden for den akademiske verden over hele kloden: Alene i USA er der i dag over tusind forsknings-

programmer i universitetsregi med fokus på mundtlig historieskrivning.¹ Det er heller ikke længere sådan, at skriftlig dokumentation nødvendigvis betragtes som mere autentisk eller pålidelig end mundtlig historie. Det gælder især dokumenter fra Israel Defense Forces (IDF) om krigen i 1948, hvor der hovedsagelig er tale om rapporter eller korrespondance mellem militærfolk, som til tider snarere har til formål at tilsløre end at redegøre. Når historikerne skal forsøge at rekonstruere begivenhedsforløb ud fra sådanne skriftlige kilder, må de derfor ofte trække på deres forestillings- evne og ty til gætværk i lige så høj grad, som hvis de havde arbejdet med mundtlige vidnesbyrd. (For at danne sig et indtryk af problemet behøver man blot tænke 50 år frem i tiden og forestille sig kontrasten mellem de officielle IDF-rapporter om den seneste intifada og øjenvidnernes beretninger.)

Mundtlig historieskrivning er ikke en substitut for skriftlig dokumentation, men et særlig vigtigt led i validering og udfyldelse af huller i det dokumentariske materiale, som kun giver os de "nøgne" data. Hvad der i de officielle israelske dokumenter (for eksempel i *Haganahs historie*, jf. Slutsky) blot er en kort reference til indtagelsen af en landsby – eller "rensningen" af den for nu at bruge den betegnelse, der konkret anvendes i de jødiske tekster² – bliver i palæstinensisk historiefortælling til en detaljeret redegørelse for overfald, fordrivelse og i nogle tilfælde massakre. Når det gælder Tantura, ville massakren måske aldrig være kommet for en dag, havde det ikke været for mundtlige vidnesbyrd på palæstinensisk side – senere underbygget af jødiske vidnesbyrd – fordi det usammenhængende bevismateriale, der i dag er tilgængeligt i de israelske arkiver, er for fragmenteret (som vi skal se) til at kunne give mere end et fingerpeg om, hvad der skete.³ I de tilfælde er det således dokumenterne, der udfylder hullerne i den mundtlige historie, snarere end omvendt.

1 University of California, Los Angeles, Oral History Program, "Introduction to Oral History," tilgængelig på www.library.ucla.edu/libraries/special/ohp/ohpintro.htm.

2 Det hebræiske *tiher* betyder bogstavelig talt "at rense".

3 For nylig er det kommet frem, at der faktisk findes en mappe med rapporter om massakrer og grusomheder i 1948, men at den fortsat holdes utilgængelig. Ifølge *Ha'Aretz* anmodede Benny Morris myndighederne om at give adgang til mappen i februar 2001, hvilket blev afvist.

For nylig har den israelske historiker Omer Bartov skrevet meget bevægende om værdien af mundtlig historie. Han skrev om metodens anvendelse til rekonstruktion af Holocaust, og uden på nogen måde at ville drage paralleller mellem Holocaust og Nakba er der en af hans formuleringer, der rigtig fint beskriver værdien af mundtlig historie som et legitimt redskab til rekonstruktion af fortidens traumer:

Den traumatiske erindring er ofte forplumret, ustabil, selvmodsigende, upålidelig. ... Hvad [i dette tilfælde de overlevendes erindringer fra KZ-lejrene] bibringer os, er ikke de nærmere detaljer af lejrforvaltningen, togenes køreplaner, det ideologiske sigte og folkedrabets organisering. Det er spørgsmål, der er langt bedre at overlade til historikerne. Hvad vi derimod får indblik i, er den uendelige smerte og lidelse, der gør erindringen om de år til en byrde med en vægt, der rækker langt ud over det enkelte menneskes forbigående eksistens, et nærvær, der klæber til menneskesindet og sætter sig i bevidsthedens dybeste forsænkninger, længe efter det burde have været rensset op og skyllet bort. (Bartov 6)

Da han skrev sit speciale, var Katz udmærket klar over den "forplumrede" karakter af det historiske billede, der kunne udledes af aktørernes og de overlevendes erindringer så længe efter et traumatisk begivenhedsforløb. Men han var ikke interesseret i de nærmere detaljer – han ønskede at forstå det store billede og, måske for altid, opgive visheden om eksakt kronologi, specifikke navne og præcise tal. Han ønskede at forstå smerten og lidelsen, sådan som det blev oplevet af mennesker midt i krigens kaos, og at udfolde hele det kalejdoskop af perspektiver, de forskellige vidnesbyrd frembyder. Disse perspektiver sammenvævede han med de publicerede og ikke-publicerede kilder, han havde til rådighed – som endnu et perspektiv. Og trods de uundgåelige diskrepanser på detailplan var det et bemærkelsesværdigt konsistent helhedsbillede, han nåede frem til. Det er vigtigt at nævne, at han bruger samme undersøgelsesteknik til Umm Zaynat, med vidner, både palæstinensiske og jødiske, som fra hver deres synsvinkel beretter om, hvordan de oplevede besættelsen af landsbyen og fordrivelsen af indbyggerne. Men i Umm Zaynats tilfælde nævnes der intet om massakre.

Når Katz var i stand til at overvinde den mistænkeliggørelse, for ikke at sige delegitimering, der normalt anvendes mod mundtlig palæstinensisk historie i Israel (og faktisk mod palæstinensisk historie i det hele taget),

skyldtes det udelukkende, at han formåede at indhente vidnesbyrd om massakren, ikke kun fra palæstinensiske vidner, men også fra jødiske soldater, der havde deltaget i begivenhederne. Havde der ikke være underbyggende jødiske vidnesbyrd om Tantura-affæren, ville end ikke artiklen i *Ma'ariv* være blevet taget så alvorligt.

Katz interviewede 135 personer til sit speciale. Tantura-afsnittet er baseret på beretninger fra 40 vidner, tilfældigvis 20 arabere og 20 jøder – alle på bånd. Det viste sig sværere at opspore de palæstinensiske overlevende end de jødiske soldater: Tantura var blevet indtaget af 22. Bataljon af Alexandroni-brigaden, og navnene på veteranerne var lette af finde. De palæstinensere, han interviewede, hvoraf de fleste bor i landsbyerne Furaydis og Jisr al-Zarqa i nærheden af Tantura og i Tulkarm på Vestbredden, måtte derimod findes ved at spørge sig frem blandt jøder, der kendte dem, eller ved hjælp af palæstinensere fra Tantura, der nu boede i udlandet. Dertil kom, at de jødiske soldater er vant til at blive opsøgt og interviewet om deres krigserindringer, hvorimod de overlevende fra Tantura, der stadig boede i Israel, var tøvende med at deltage i et projekt, hvor de blev bedt om at kaste lys over jødiske grusomheder under krigen.

Afhandlingen har sine fejl og mangler. Da han skrev den, var Katz ikke opmærksom på flere vigtige materialer (som faktisk blot bekræfter historien yderligere, men mere om det senere), og han undlod at forholde sig til det væsentlige spørgsmål om forklaringen på, hvorfor kendskabet til lige netop denne massakre, i modsætning til så mange andre massakrer under krigen i 1948, øjensynligt ikke strakte sig videre end til de overlevendes nærmeste forbindelser: Hverken Walid Khalidis hovedværk *All That Remains* eller for eksempel den ellers udtømmende *Palæstinensisk encyklopædi* nævner massakren. Andre relativt ubetydelige metodiske svagheder, som er helt almindelige i specialer på dette akademiske niveau, blev senere grundlaget for anklagerens bevisførelse under den injuriesag mod Katz, der vil blive beskrevet i det følgende. Ikke desto mindre er Katz' speciale et grundigt og overbevisende stykke arbejde med en grundlæggende gyldighed, der på ingen måde spoles af de nævnte skavanker.

Mange af de finere nuancer i det akademiske arbejde gik tabt i *Ma'ariv*-artiklens noget firkantede gengivelse, som overhovedet ikke kom ind på

de metodologiske kompleksiteter, der var i spil. Hovedpointen i historien blev dog ganske præcis formidlet. Artiklen medtager også både positive og negative bedømmelser fra en række forskere. Blandt dem, der omtalte arbejdet i rosende vendinger, var filosofiprofessoren Asa Kasher fra universitetet i Tel Aviv og forfatteren bag IDF's etiske retningslinjer, Meir Pail, en militærhistoriker med speciale i 1948-krigen, samt nærværende artikels forfatter. Disse akademikere var mere kategoriske end Katz i deres karakteristik af hændelsesforløbet i Tantura. Hvor Katz for eksempel ikke havde brugt ordet "massakre" hverken i afhandlingen eller de forskellige interviews om det, da veg de ikke tilbage fra at bruge udtrykket, og Asa Kasher kaldte ligefrem det, der skete i Tantura, for en "krigsforbrydelse." Tre historikere med negative vurderinger af afhandlingen blev også citeret i artiklen. Kun én af de tre, Yoav Gelber, havde faktisk læst afhandlingen, men de andre tøvede ikke med at tilslutte sig hans fordømmelse af den som, i bedste fald, et resultat af løse rygter eller, i værste fald, som noget, der var skrevet med en klar intention om at svække Israels omdømme og position under fredsforhandlingerne.

Gilat formåede også at opspore nogle af de vidner, Katz havde interviewet. Palæstinenserne gentog, hvad de havde sagt til Katz, men nogle af jøderne trak deres udtalelser tilbage. Nogle af dem valgte at blive en del af søgsmålet mod ham og afgav erklæringer under ed, hvor de benægtede deres tidligere afgivne vidnesbyrd – til trods for, at der forelå båndoptagelser af disse vidnesbyrd, som i øvrigt var meget utvetydige. En af dem, der tilbagekaldte sit vidnesbyrd, var Shlomo Ambar, som på tro og love nu erklærede, at han ikke havde nogen erindring om noget som helst, han havde sagt til Katz.

HVAD SKETE DER I TANTURA?

Siden specialet blev skrevet, er der fremkommet adskillige andre former for dokumentation, som bekræfter Katz' fund. Der blev fundet fire dokumenter i IDF's arkiver. Det ene var en rapport, der nævner 20 dræbte palæstinensere under kamphandlingerne ("Rapport fra Tantura, 23. maj 1948"), efterfulgt af en anden rapport ugen efter fra det regionale IDF-hovedkvarter om risikoen

for, at de ubegravede lig i landsbyen kunne føre til spredning af tyfus og epidemier ("Korrespondance fra den øverstbefalende"). I det tredje dokument udbad den israelske generalstabschef sig nærmere oplysninger på baggrund af de rapporter, han havde modtaget om "ikke-forskriftsmæssig adfærd i Tantura," hvor han fik det svar, at "overbegejstring på grund af sejren" havde ført til en vis skadeforvoldelse "umiddelbart efter vores folks indtrængen i landsbyen" ("Ranet af Tantura"). Endelig anfører en skrivelse fra Alexandroni-brigaden til IDF-hovedkvarteret i juni: "Vi har taget os af massegraven, og alt er i orden" ("Alexandroni-brigaden til hovedkvarteret").

En anden dokumentation, som Katz ikke havde været opmærksom på, var et afsnit i en palæstinensisk erindringsbog fra 1951, der rummer en meget rå beskrivelse af massakren. Den stammer fra Marwan Iqab al-Yihya, en overlevende, der nåede frem til Haifa efter massakren og her beskrev for forfatteren, hvad han havde set med sine egne øjne (al-Khatib). Yderligere vidnesbyrd var kort forinden blevet indhentet blandt Tantura-overlevende i syriske flygtningelejre af den palæstinensiske forsker Mustafa al-Wali, som offentliggjorde dem i det palæstinensiske tidsskrift *Majallat al-Dirasat al-Filastiniyya* (al-Wali).

De jødiske og palæstinensiske vidnesbyrd og øjenvidneberetninger kombineret med de få skriftlige kilder, vi har adgang til, herunder Alexandroni-brigadens officielle historie (Rivlin og Sinai), giver os et klart overordnet billede af, hvad der skete i Tantura 22.-23. maj 1948, om end mange af de nærmere detaljer stadig er uklare og formentlig vil vedblive at være det. Før besættelsen var Tantura en stor kystlandsby med en havn – dyb nok til mindre fartøjer, men ikke store skibe – 35 kilometer syd for Haifa og et par kilometer vest for den hovedfærdselsåre, der forbandt Haifa, Jaffa og Tel Aviv. Baseret på den samlede dokumentation står det klart, at omkring 200 yderligere personer blev dræbt efter kamphandlingernes afslutning og efter landsbyens overgivelse til den pågældende bataljon af Alexandroni-brigaden. Dokumentationen fra IDF refererer, som anført ovenfor, til omkring 20 dræbte arabere under selve indtagelsen af landsbyen, og den øverstbefalende under selve operationen bekræftede i sit interview med Katz, at der ikke var blevet dræbt flere end 30 palæstinensere under kampene. Et af de jødiske vidner, som blev interviewet af Katz, og som

personligt forestod begravelserne, angiver imidlertid selv at have optalt 230 palæstinensiske lig.

Ifølge øjenvidnerne foregik drabene i to tempi. Første fase var en blodrus. Ifølge Katz' interviews med soldaterne blev den udløst af deres vrede over, at der blev affyret skud mod dem, efter at landsbyen officielt havde overgivet sig. En eller to snigskytter var åbenbart stadig aktive, og de dræbte eller sårede en eller to eller måske så mange som otte jødiske soldater (antallet er forskelligt fra vidnesbyrd til vidnesbyrd) efter overgivelsen. Et af de jødiske øjenvidner sagde, at en særlig vellidt soldat var blevet dræbt under den beskydning. Denne fase efterlod omkring 100 døde palæstinensere.

Den anden fase var mere overlagt. Den blev gennemført af efterretningsenheder og folk, der var tilknyttet logistikenheder, og de fleste af dem boede i jødiske bosættelser i nærheden – Atlit, Binyamina, Maayan Zvi og Zichron Yaacov. Disse enheder henrettede systematisk mænd, der – ofte uberettiget, lader det til – var mistænkt for at skjule håndvåben i deres hjem eller for at tilhøre de frivillige arabiske styrker, der var kommet for at hjælpe palæstinenserne. Disse henrettelser blev omsider stoppet af folk fra Zichron Yaacov, der beskyldte soldaterne for at dræbe de forkerte mennesker. Yderligere omkring 100 ofre blev ifølge øjenvidnerne ekspederet i denne fase.

Efter blodrusen blev befolkningen i Tantura drevet sammen og ført ned til stranden, hvor mændene blev adskilt fra kvinder og børn (op til 12-13 år). Ud fra en liste med navne udvalgte efterretnings- og logistikmandskabet grupper på 7 til 10 eller flere endnu og førte dem tilbage til landsbyen, enten til begravningspladsen eller et sted i nærheden af moskeen. Her fik de instruks om enten at sætte sig eller stå op ad en mur og blev efterfølgende skudt i baghovedet.

De henrettede var mellem 13 og 30 år gamle. Alle i denne aldersgruppe, der blev skånet for døden, blev indsat i forvaringsleire i halvandet år, adskilt fra de kvinder og børn og ældre, der efter massakren blev forflyttet til nabolandsbyen Furaydis. Denne landsby var i øvrigt sammen med Jisr al-Zarqa de eneste to af de 64 landsbyer på vejen mellem Haifa og Tel Aviv, der ikke blev udslettet af jødiske styrker. Det var, fordi mændene fra disse to landsbyer traditionelt havde arbejdet i de nærliggende jødiske bosættelser, som lagde pres på militæret for at skåne dem, så de fortsat kunne have

gavn af den billige arbejdskraft derfra. De fleste af mændene fra Tantura blev efter deres forvaring udvist til Vestbredden, hvor deres familier senere sluttede sig til dem. De fleste af dem, der blev i Israel, var kun i stand til det efter indgriben fra jøder, der kendte dem.

Generelt blev de etniske udrensninger i Palæstina og navnlig i området mellem Hadera og Haifa gennemført på baggrund af vage instrukser fra højere sted, som det fremgår af vidnesbyrd fra den øverstbefalende for den bataljon, der besatte Tantura. Ifølge disse instrukser havde enhver øverstbefalende for en enhed, der besatte en landsby, fuld bemyndigelse til at behandle indbyggerne, som det passede ham, uanset om de havde overgivet sig eller var blevet taget til fange.

Alexandroni-brigadens normale praksis, når de indtog en landsby – brigaden havde også indtaget blandt andre landsbyerne Hayriyya, Kafar Saba, Qaysariya, Sakiyya, Umm Zaynat og (senere) 'Ayn Ghazal, Ijzim og Jaba' – var at fordrive indbyggerne, mens kamphandlerne var i gang. Landsbyerne blev med vilje ikke helt omringet. Man efterlod altid en åben flanke, så befolkningen kunne fordrives ud gennem denne "åbne låge". Men på grund af manglende koordinering under kamphandlerne blev Tantura fuldstændig omringet: Jødiske fartøjer afskar landsbyen fra søsiden, ligesom Alexandroni-enhederne gjorde det på land, så der var ingen mulig "flugtrute". Det var, fordi eroblingsstyrkerne pludselig stod med så stor en landsby på hænderne – der var omkring 1.500 indbyggere i Tantura – at det kom til blodrus, massakre og henrettelser. At dømme efter gerningsmændenes egne udtalelser lader det til, at nogle af dem betragtede henrettelserne som fordelagtige for det zionistiske sikkerhedsapparat (i og med at man dræbte unge mænd, der blev anset for at være fjendens soldater), hvorimod det for andre snarere var led i en personlig vendetta. Det må have været et lignende mønster, der gjorde sig gældende de henved 40 andre steder, hvor der blev begået massakrer.

Det kunne indimellem være smerteligt at indhente vidnesbyrd, uanset om det var fra jødisk eller palæstinensisk side. Dem, der rent faktisk havde overværet drabene i henrettelsesfasen, var med undtagelse af gerningsmændene typisk små børn eller folk, der enten samarbejdede med det jødiske efterretningsvæsen eller selv stod over for at skulle dræbes, men

blev reddet i sidste øjeblik af jøder fra de nærliggende bosættelser. Mange af disse vidnesbyrd er afgivet med en vis nervøsitet. Mustafa Masri, der som lille barn havde været udsat for, at hele hans familie blev dræbt for øjnene af ham, afslutter en særligt gruopvækkende samtale med Katz med ordene: "Men tro mig, man burde slet ikke tale om det her. Jeg vil ikke have, at de hævner sig på os. Du kommer til at få os i problemer. Jeg skulle ikke have fortalt dig navnet på den person [en lokal jøde], der udleverede min familie." Jeg forestiller mig, at det er ret indlysende, hvorfor jøderne ikke ønskede at tale om massakren. Som et af de jødiske vidner, Joel Solnik, sagde til Katz: "Det var dybt skamfulde ting, der skete der. Det var en af de mest skamfulde militæroperationer, IDF gennemførte ... de efterlod ingen i live."

Modstanden mod at tale om, hvad der skete, fremgik meget tydeligt af et interview med den pensionerede israelske general, Shlomo Ambar, der som ung officer havde deltaget i indtagelsen af landsbyen. Han fortæller Katz, at han aldrig siden har været i Tantura, og at han har set nogle ting, som han ikke ønsker at tale om. Presset af Katz forklarer han: "Jeg kan slet ikke forbinde det [der skete i Tantura] med andet end de ting. Jeg kæmpede mod tyskerne i krigen, og de var vores værste fjende. Men i den krig overholdt vi krigens love som foreskrevet af internationale normer. De [tyskerne] dræbte ikke krigsfanger. De dræbte slaver, men ikke britiske krigsfanger, ikke engang jødiske krigsfanger – alle dem fra den britiske hær, der endte i tysk krigsfangenskab, de overlevede." Katz prikker til ham for at få ham til at fortælle mere: "Helt ærligt, det er 50 år siden, når du en dag kommer i himlen, så vil de gå dig på klingen med, at du havde en chance for at fortælle det, men ikke sagde noget." Ambar: "Så meget som jeg har syndet i mit liv ... og så mener du, at det ville være det, jeg fik at høre for?" Ambar ser på Katz' båndoptager: "Hvorfor bruger du den?" Katz: "Fordi jeg ikke kan huske alting." Ambar: "Hvis jeg nægter at fortælle om det, så betyder det, at jeg skjuler noget. Så betyder det, at indtagelsen [af Tantura] ikke var en af vores mest succesrige operationer." Katz: "Du taler om Tantura, og du nævner noget, som end ikke tyskerne gjorde." Ambar: "Det er rigtigt. De dræbte ikke vestlige fanger, kun russere." Lidt senere tilføjer han så: "Jeg vil også gerne sige, at jeg altså ikke husker så godt længere. Hensigten var at rydde landsbyen, og der var folk, der døde i den forbindelse

... Folk er naturligt nok knyttede til deres hjem og vil ikke forlade det, men stedet blev jo indtaget, og så blev de tvunget væk, østpå. Punktum. Spørg mig om noget andet.”

DET JURIDISKE OG AKADEMISKE SLAG

Nogle få dage efter det hele blev offentliggjort i *Ma'ariv*, sagsøgte veteranerne fra Alexandroni-brigaden Katz for injurier og krævede over en million shekel i bod. Her skulle man have troet, at universitetet i Haifa ville have været på Katz' side. I lyset af den høje karakter, han fik for specialet, ville enhver miskreditering af hans arbejde – ikke mindst med den grad af offentlig bevågenhed – også være egnet til at så tvivl om universitetets egne faglige standarder, men i samme øjeblik retssagen gik i gang, begyndte universitetet at agere, som om han i bedste fald var skyldig i inkompetence eller i værste tilfælde decideret bedrageri. Inden for universitetets rammer blev korstoget mod Katz anført af ledende medarbejdere på Afdeling for Israelske Studier, som altid havde været i front, når det gjaldt tilvejebringelsen af akademisk belæg for det zionistiske narrativ. Som følge af denne kampagne afviste universitetet at yde Katz nogen som helst form for juridisk, moralsk eller praktisk støtte under retssagen. Det var en civil palæstinensisk retshjælpsorganisation i Israel, Adalah, der kom ham til hjælp på pro bono-basis. Katz blev bragt i miskredit. Hans navn blev uden videre slettet fra listen over dem, der skulle modtage en udmærkelse for deres speciale ved et særligt arrangement – eftersom listen allerede var blevet trykt, måtte man fjerne hans navn med slettelak. Hans status på universitetet var sammenlignelig med en suspenderet medarbejders, og han kunne godt glemme alt om en akademisk karriere, i hvert fald foreløbig.

Før retssagen begyndte, forsøgte Katz at overtale dommeren til at afvise sagen med det argument, at det var en akademisk strid, der burde afgøres på universitetet og ikke ved domstolene. Hvis universitetet havde støttet ham i det, kunne han måske have undgået en retssag, men det nægtede universitetet, og retssagen blev indledt som planlagt.

Retssagen begyndte den 13. december 2000, hvor Katz blev kaldt i vidnesranken af anklageren. Kernen i anklagerens bevisførelse var seks

referencer – ud af i alt 230 – hvor Katz enten fejlciterede eller var for fri i sin fortolkning af, hvad vidnerne havde sagt. I Ambars vidnesbyrd havde Katz erstattet ordet “nazister” med “tyskere.” I et andet tilfælde havde han opsummeret vidnesbyrdet fra Tantura-overleveren Abu Fihmi som en beskrivelse af et drab, selvom vidnet ikke havde sagt direkte, at det var det, der var tale om (om end det tydeligvis var det, han mente). I fire andre tilfælde havde Katz skrevet noget, der ikke optræder i båndoptagelserne, men kun i hans egne skriftlige resumeer af samtalerne. Der kunne ikke konstateres nogen diskrepanser i de resterende 224 udtalelser om Tantura.

De første to dage af retssagen gik med fremstillingen af disse diskrepanser. Da man hævdede retten på andendagen, hoverede en af Katz’ tre advokater (som også havde sammenholdt alle citater i afhandlingen med selve båndoptagelserne) under en privat samtale over, at anklageren nu ikke havde mere at komme med i sagen.⁴ Forsvarets kontraafhøring omkring dette materiale og forsvarets proces i det hele taget skulle begynde den følgende dag. Ingen af de jødiske soldater havde indvilget i at stille op i retten, men eftersom det forventedes at blive en langvarig retssag, regnede man med, at de ville blive tvunget til at vidne senere. Forsvaret og nogle af Katz’ støtter så frem til en retssag, hvor det for første gang i israelsk historie, de facto, var Israels rolle i *al Nakba* der kom for en domstol.

Den aften skrev Katz imidlertid – af årsager han end ikke den dag i dag kan redegøre for – under på en aftale, der i al væsentligt tilbageviste hans egen akademiske forskningsundersøgelse. Svækket af et slagtilfælde nogle uger forinden og under indtryk af voldsomt pres fra familie, venner og naboerne i den kibbutz, hvor han boede, valgte han at følge det råd, han havde fået af en af sine advokater (en fætter af ham), og indvilgede i at bringe hele

4 Under et heftigt offentligt debatmøde om Tantura-sagen, der blev afholdt den 15. marts 2001 i regi af det juridiske fakultet på universitetet i Tel Aviv, anførte anklageren de samme seks diskrepanser, som han havde analyseret under retssagen. Da han blev anmodet om at komme med andre eksempler, sagde han, at han ikke havde tid til at komme ind på dem nu, og da han blev presset yderligere, valgte han blot at tie. Under samme møde blev forslag om at søge tilladelse til at foretage udgravninger i området for massegravene i Tantura overdøvet af vrede tilråb fra de tilstedeværende Alexandroni-veteraner.

sagen til afslutning. Ligeledes havde universitetets advokat, der uofficielt indgik i hans forsvar, forsikret ham om, at det ville være bedst for ham selv at skrive under på den aftale. Samtidig havde han antydnet, at det også ville gøre det muligt for ham at færdiggøre sine studier på universitetet i Haifa.

Den aftale, Katz underskrev, kom helt bag på hans to andre advokater. Under overskriften "En undskyldning" er aftalen så altomfattende og ubetinget i sin ordlyd, at den minder foruroligende meget om en "tilståelseserklæring" aftvunget under tvivlsomme omstændigheder. Afsnittet om hans research lyder som følger:

Jeg ønsker at fastslå, at det nu, hvor jeg har efterprøvet dokumentationen, står helt klart for mig, at det er hævet over enhver tvivl, at der ikke er det fjerneste grundlag for påstanden om, at Alexandroni-brigaden eller nogen anden jødisk kampstyrke begik drab på indbyggerne i Tantura efter landsbyens overgivelse. Endvidere ønsker jeg at sige, at de ting, jeg har skrevet, må være blevet misforstået [af pressen], da det aldrig har været min intention at fortælle løgne om en massakre i Tantura. ... De [eneste] udsagn, jeg anerkender som sandfærdige, er udtalelserne fra de Alexandroni-folk, der kategorisk afviste massakren, og jeg tager afstand fra enhver, der måtte konkludere, at min afhandling tyder på, at der har fundet en massakre sted, eller at der er blevet dræbt forsvarsløse eller ubevæbnede mennesker.

12 timer senere trak Katz formelt sit dementi tilbage og ønskede at fortsætte retssagen, men det afviste dommeren. I sin afgørelse refererede dommeren overhovedet ikke til sagens omstændigheder som sådan, men udelukkende til domstolens mulighed for at acceptere Katz' dementi af sit dementi. I skrivende stund behandles spørgsmålet nu i højesteret, som i april 2001 skal tage stilling til, om sagen kan genoptages.

Den israelske presse, som havde ryddet forsiden for at dække Katz' dementi, nævnte knap nok, at han efterfølgende havde søgt at annullere det. I de tre store dagblade – både i nyhedsdækningen og i kronikker og lederartikler – blev han fremstillet som en bedrager og pseudohistoriker, der havde opfundet en falsk begivenhed af ideologiske årsager (hvilket var en latterlig beskyldning, eftersom Katz, i lighed med modpartens advokat, er medlem af det venstre-zionistiske parti Meretz). Fordi Katz havde bøjet sig så tidligt i forløbet, efter to dages vidneforklaringer, der udelukkende omhandlede ubestridelige diskrepanser, antog man, at de seks diskrepanser

var repræsentative for hans undersøgelse i det hele taget. På den baggrund lå det snublende nært at konkludere, at der ikke havde været nogen mas-sakre og i virkeligheden nok heller ikke nogen Nakba i 1948. De statslige radio- og tv-kanaler svælgede i "afsløringen" af Katz. Selv en venstreorien-teret journalist som Tom Segev bemærkede, at hvis der overhovedet havde været en massakre, så var den i al fald blevet afdækket af den helt forkerte historiker (*Ha'Aretz*).⁵

Universitetet i Haifa godtog heller ikke hans tilbagekaldelse af sit de-menti, men agerede, som om aftalen med sagsøgerne stadig var gyldig. Den 26. december 2000 tilskyndede anklageren universitetet til at fratage Katz hans akademiske grad. Universitetet nedsatte to udvalg, hvor det ene skulle sammenholde båndoptagelserne med citaterne i afhandlingen og det andet undersøge, hvorvidt der var sket nogen svigt under vejledningsforløbet. Ingen talte åbent om den underforståede baggrund, at Katz' vejleder var druser, og at en af hans censorer rygtedes at være palæstinenser (i Israel er bedømmelsesprocessen anonym). Ikke desto mindre gjorde disse yderligere faktorer det utvivlsomt lettere for universitetet at skride til det hidtil uhørte tiltag at fratage Katz hans akademiske grad. Hans eget institut, Afdeling for Mellemøstlig Historie, fik processen standset i sidste øjeblik med et krav om, at dele af indgrebet blev suspenderet, indtil der var faldet dom.

Som ansat på universitet i Haifa lagde jeg nogle af de vigtigste uddrag af Katz' over 60 timer med bandede vidnesbyrd ud på universitetets interne hjemmeside – størstedelen af disse uddrag var slet ikke blevet omtalt i ret-ten. De rummer grufulde beskrivelser af henrettelser, af drab på fædre for øjnene af deres børn, af voldtægt og tortur. De stammer fra samtaler med såvel jødiske som palæstinensiske vidner. Som følge af disse uddrag var der en del mennesker, der til trods for deres eventuelle forbehold over for kvaliteten af Katz' forskningsundersøgelse ikke længere nærede nogen tvivl om, hvad der skete i Tantura, hvilket trods alt er det vigtigste spørgsmål. Jeg skrev også et åbent brev, hvori jeg beskyldte universitetet for moralsk fejhed. En for længst programsat forelæsning, jeg skulle have holdt på

5 Ingen på de store aviser tog Katz i forsvar. De læserbreve, jeg selv indsendte til *Ha'Aretz* til støtte for hans arbejde, blev aldrig bragt.

universitetets historievidenskabelige institut, blev pludselig aflyst uden forklaring. Kun to af mine kolleger, på et universitet med hundredvis af videnskabelige medarbejdere, protesterede åbent mod dette overgreb på forsknings- og ytringsfriheden. Men på den anden side var det her jo altså i januar 2001, samme måned, som Israels berømte tekniske universitet, Technion, besluttede at udstyre sin rektor med bemyndigelse til at bortvise studerende og undervisere, der var involveret i politiske aktiviteter på campus.

Der er ingen tvivl om, at reaktionen på Tantura-sagen afspejler en forhærdelse af holdningerne i Israel efter udbruddet af al-Aqsa intifadaen og ikke mindst de voldelige begivenheder i oktober, som også inddrog palæstinensiske borgere i Israel. Siden da er de israelske jøders moralske røst mere eller mindre blevet gjort tavs. "Fredens Profeter" – profiler som David Grossman, Amos Oz og A. B. Yehoshua – har i forskellige radiointerviews meldt offentligt ud, at de gjorde forkert i at stole på palæstinenserne,⁶ og nok så vigtigt har de skrevet under på en erklæring optrykt på forsiden af *Ha'Aretz* den 2. januar 2001, hvor de understreger deres utvetydige opposition mod palæstinenserens ret til at vende hjem. Hvis Katz-sagen var blevet indledt før udbruddet af indeværende intifada eller, bedre endnu, i den mere optimistiske periode under Oslo-processen, ville den offentlige og akademiske reaktion sandsynligvis have været væsentlig mere moderat. Stakkels Katz, der selv er zionist, kunne ikke have valgt et dårligere tidspunkt at fremføre beviser for en massakre og atter fremmane Israels fortrængte ansvar for krigsforbrydelser begået i 1948.

Det er imidlertid ikke fuldstændig håbløst alt sammen. Før retssagen gik i gang, arrangerede en forening dannet til støtte for Katz en imponerende konference i november 2000 i Tel Aviv, hvor den gamle garde af israelske fredskræfter, deriblandt Shulamit Aloni og Uri Avineri, for første gang talte åbent om de etniske udrensninger i 1948. Arrangementet omfattede også forevisningen af Muhammad Bakris film *1948*, der i sig selv er et imponerende stykke mundtlig historie, hvor jøder og palæstinensere

6 Amos Oz giver udtryk for det synspunkt på vegne af gruppen i en artikel i *The Guardian* 13. oktober 2000.

fortæller om de etniske udrensninger i 1948. Faktisk var det en af de første offentlige forsamlinger, hvor udtrykket "etnisk udrensning" blev anvendt åbent og ligefremt, og hvor det centrale spørgsmål ikke var, om der blev begået kollektive forbrydelser i 1948, men hvilke aktuelle implikationer de har for en fredelig løsning på konflikten i Palæstina. Mange af dem, der holdt oplæg, fremlagde overvejelser om, hvordan man ville kunne fremme og beskytte israelsk forskning i Nakba.

For nylig, den 2. februar 2001, organiserede en gruppe højt respekterede akademikere fra universitetet i Tel Aviv og Hebrew University en forskningsdag viet til relationen mellem retssystemet og den akademiske verden. Blandt deltagerne var overraskende nok dommeren fra Katz-rets-sagen og rektoren på universitetet i Haifa. Gennemgående forekom mødet at være præget af modstand mod enhver indblanding fra retssystemets side i den akademiske forskning – nærmere bestemt kritiserede mange af deltagerne universitetet i Haifa for håndteringen af Katz-sagen. Asa Kasher og Meir Pail fremførte igen deres opbakning til Katz' forskning og understregede specifikt, at de unøjagtigheder, anklageren havde påvist, ikke udgjorde nogen afgørende svækkelse af specialets kvalitet.

NOGLE IMPLIKATIONER

Indtil videre har Katz-sagen kastet lys over og fremhævet tre forskellige spørgsmål: Den mundtlige palæstinensiske historieskrivnings rolle i historiografien omkring 1948 og henholdsvis de israelske domstole og de israelske universiteters forhold til Nakba. Hvad angår førstnævnte, har noget af det mest bemærkelsesværdige ved debatten om Katz-sagen været behandlingen af de palæstinensiske mundtlige vidnesbyrd. Traditionelt er mundtlig palæstinensisk historiefortælling om 1948 – og for så vidt også skriftlige palæstinensiske værker – blevet betragtet som ren propaganda og vilde "orientalske" fantasier i Israel. Men den juridiske kritik af Katz' speciale fokuserede faktisk ikke på sandfærdigheden af de palæstinensiske vidnesbyrd som sådan eller på den videnskabelige gyldighed af mundtlig historieskrivning, men på Katz' angivelige fejlbehandling af vidnesbyrdene. Ydermere støttede adskillige af de historikere, der afviste Katz' konclu-

sioner, sig til det faktum, at massakren ikke er nævnt i Walid Khalidis *All That Remains* (Naor) – et værk, der hidtil ellers ikke har været opfattet som nogen autoritativ kilde i Israel. Dermed ikke sagt, at der er indtruffet noget “radikalt skifte” i de israelske holdninger til palæstinensisk historie, og det er da også helt tydeligt, at de palæstinensiske kilder kun er blevet anset for troværdige, for så vidt som de ikke nævnte massakren. Men hvis sagen bliver genoptaget, må palæstinenserens mundtlige vidnesbyrd om Nakba – ganske som jødernes mundtlige vidnesbyrd om holocaust i retssagerne mod Eichmann og Demanjuk – nødvendigvis behandles som legitime kilder, både i retssalen og i den akademiske debat.

Det andet spørgsmål, sagen rejser, er retssystemets principielle holdning til Nakba. Den zionistiske historiografi omkring 1948 har været noget nær universelt accepteret i Israel; selv de såkaldte “nye historikere” har nægtet at bruge udtrykket “etnisk udrensning” i forbindelse med 1948, og med meget få undtagelser har man været uvillige til at medgive, at der forelå nogen “overordnet plan” om fordrivelse eller erobring (Khalidi, “Plan Dalet”; Masalha). Det er derfor, der aldrig er nogen, der har talt om krigsforbrydelser i forbindelse med krigen i 1948. Det er imidlertid vanskeligt at se det som andet end krigsforbrydelser, at man (direkte og indirekte) fordrev omkring 750.000 palæstinensere, systematisk udslettede over 400 landsbyer og snesevis af bykvarterer samt begik omtrent 40 massakrer på ubevæbnede palæstinensere. Det er dog usandsynligt, at der vil blive anlagt nogen retssager fra palæstinensisk side, alene fordi det rent juridisk ville vanskeliggøres af israelsk forældelseslovgivning (kun børnebørn, der kan bevise at have lidt direkte skade, vil, i teorien, kunne sagsøge gerningsmændene).

Det er derfor, Tantura-sagen er så vigtig. Det er den hidtil eneste retssag i Israels historie, hvor Nakba har været drøftet ved en domstol. Ved ikke at tillade sagen at fortsætte har dommeren forhindret palæstinensiske overlevende i at fortælle deres egen historie i retten. Det har også indirekte stækket enhver fremtidig forskning i 1948, som ikke holder sig til den zionistiske ideologi, ved at give kommende forskere grund til at være bekymret over de juridiske konsekvenser af at tage del i striden om fortiden. Det bliver et særlig sensitivt forskningsområde, i og med at det handler om fortidige

spørgsmål, der er relevante for karakteren af en gennemgribende afklaring af Palæstina-problemet i fremtiden.

Det tredje spørgsmål er den israelske forskningsverdens tilgang til Nakba. En række akademikere var mere end villige til at slå ned som glub-ske gribbe på de metodologiske svagheder i et arbejde af en ung historiker, der først lige stod over for at skulle indlede sin forskerkarriere – et i enhver henseende nemt offer. Man kunne få den tanke, at disse akademikere ikke kun var motiveret af den blotte benægtelse af massakren – reelt ensbetydende med Nakba som sådan – men også af en form for klarsyn omkring implikationerne, hvis Katz gik hen og vandt sagen: I så fald ville den israelske forskningsverdens egen 50 år lange undertrykkelse af sandheden om Nakba komme på anklagebænken. De jødiske deltagere i 1948-krigen blev overraskede, da de blev kontaktet af en jødisk forsker, der ikke – som det normalt er tilfældet i Israel – ville høre om deres heroisme i 1948, men i stedet konfronterede dem med deres barbariske fremfærd. De mere ærlige iblandt dem var ikke bange for at fortælle, hvad de havde set, fordi de på baggrund af den fremherskende ideologi, der ikke havde noget imod drab på arabere, følte sig sikre på, at selv handlinger som disse ville være defineret som undtagelser eller som legitime og dermed nyde straffrihed. For nogle var muligheden for at betro sig til Katz med til at lette den skyld og anger, de følte personligt. Zionistiske forskere i 1948 forekommer at have mindre behov for lindring på det punkt og ikke at have været plaget på nogen måde af deres egen rolle i tilsløringen af disse forbrydelser. Der kan måske findes formildende omstændigheder for gerningsmændenes handlinger, men der er ingen undskyldning for benægtelserne.

Det er svært at forudse, hvad der i sidste ende vil blive udfaldet af Katz-sagen, men baseret på de hidtidige reaktioner må man antage, at den etablerede jødiske universitetsverden fortsat vil forsøge at forhindre legitimeringen af den mundtlige historieskrivning om 1948, og at den vil være endnu mere opmærksom på at sikre, at nye historikere bekræfter hovedlinjerne i det zionistiske narrativ om 1948. Ganske vist er der visse af de grundlæggende myter, der allerede er blevet knust – så som “de fås kamp mod de mange” og “arabernes frivillige flugt” – men den overordnede fortælling har overlevet disse tilbageslag. Argumentationen lyder

nu som følger: Ja, der var nogle palæstinensere, der blev fordrevet under krigen, men det var ganske enkelt et biprodukt af kamphandlingerne og bestemt ikke udtryk for nogen overordnet plan om massefordrivelse. De fordrivelser, der rent faktisk skete, er dermed at betragte som et uundgåeligt led i enhver konventionel krigsførelse og har intet at gøre med etniske udrensninger og krigsforbrydelser (Pappé).

Den eneste måde at konfrontere denne realitet på er ved at etablere uafhængige NGO-baserede forskningsinstitutioner i Palæstina og Israel, der kan påtage sig den opgave at udvide forskningen i Nakba. Første prioritet er at indhente en beholdning af mundtlige vidnesbyrd, før der ikke længere er nogen tilbage at interviewe.

Det burde på nuværende tidspunkt være tydeligt, at det aldrig vil kunne komme til nogen sand forsoning mellem israelere og palæstinensere uden fuld klarhed omkring, hvad der skete under Nakba. Det er af den grund, at jødisk forskning i Nakba må være et uomgængeligt led i en offentlig kampagne baseret på klare holdninger til konflikten og løsningen på den. Spørgsmålene om erstatning, palæstinensiske hjemvendelsesrettigheder og Israels moralske ansvar nyder allerede i forvejen offentlig bevågenhed på både israelsk og palæstinensisk side som noget, der skal findes en afklaring på. Endelig vil forskning i Nakba kræve en eller anden form for international beskyttelse. Den historiske forskning, den offentlige kampagne og den juridiske beskyttelse bør være faste elementer af en og samme politiske indsats i Palæstina, Israel og resten af verden.

APPENDIKS

Uddrag af transskriptionerne⁷

Dan Vitkon, en Alexandroni-soldat

VITKON: I Tantura var der en af officererne, der senere blev en stor kanon i det israelske forsvarsministerium, der med sin egen pistol dræbte den ene araber efter den anden, fordi de ikke afslørede, hvor de havde

7 Oversat efter forfatterens engelske oversættelse fra hebræisk.

gemt deres våben. ... Han skød dem én efter én med sin Parabellum, og han dræbte [navn og identificerende detaljer anført].

Yosef Graf, en guide fra Yaacov Zichron, der ledsagede enhederne

GRAF: Araberne viftede med hvide flag, deres *kuffiyya*, deres *hatta* [hvide arabiske beklædningsdele, o.a.] og ...

KATZ: Vent lige. Siger du, at der ikke var nogen kamphandlinger?

GRAF: Jo, før det var der skudvekslinger, helt sikkert. Træfninger. Vores folk var gået i dækning og skød tilbage på araberne, som derefter hejste de hvide flag ... Jeg råbte til vores gutter: "Ryk ikke frem!" Men de hørte ikke efter og blev så beskudt igen, og så var det, at de [soldaterne] stormede landsbyen og dræbte dem allesammen.

KATZ: Altså de stormede landsbyen som reaktion på at være blevet beskudt?

GRAF: Ja. Og så dræbte de næsten allesammen.

KATZ: Hvor mange cirka? Kan du huske antallet – 20, 50?

GRAF: Nej. Jeg mener, de talte det op til 140 eller 150 til sidst, alle sammen unge mænd.

KATZ: Blev de mennesker dræbt i kamp?

GRAF: Under indtagelsen af landsbyen var der mange dræbte, der blev skudt i deres hjem i landsbyen.

KATZ: Efter overgivelsen faktisk?

GRAF: Der var ikke nogen overgivelse. Landsbyen blev indtaget.

[Senere i samtalen]

GRAF: Jeg siger dig, de [Alexandroni-] folk, de massakrerede løs.

KATZ: I et amok-angreb?

GRAF: Ja.

Salih 'Abd al-Rahman (Abu Mashayiff), fra Tantura

KATZ: Hvordan blev folk dræbt i Tantura?

ABU MASHAYIFF: De kæmpede mod hinanden. Til sidst fangede de dem på kysten, i Tantura, og tog dem hen til en stor bygning, hvor de så bare dræbte dem.

KATZ: Hvad for en bygning?

ABU MASHAYIFF: Et af husene tæt på kysten. Havet var ved siden af landsbyen.

KATZ: Dræbte dem, efter de havde overgivet sig?

ABU MASHAYIFF: Efter de havde fanget dem.

KATZ: Hvor mange cirka?

ABU MASHAYIFF: 85.

KATZ: Du var der og så det med dine egne øjne?

ABU MASHAYIFF: Ja.

KATZ: Hvordan foregik det? Var det kun de 85, der stod der, eller var det hele landsbyen, der stod der?

ABU MASHAYIFF: Nej. 85 stod der. Du ved, hvordan det fungerer. De kom hen til landsbyfolkene, der alle sammen sad på stranden, og så gik de rundt og sagde til den ene og den anden: "Rejs dig op! Dig, og dig ..."

KATZ: Baseret på hvad?

ABU MASHAYIFF: De havde navne.

[Senere i samtalen]

KATZ: Shimshon Mashvitz holdt op med at dræbe, efter han blev stoppet af Rehavia Altshuler?

ABU MASHAYIFF: Ja. Han gik med til det, efter han havde dræbt 85 mennesker.

KATZ: Han dræbte 85 mennesker, ham alene?

ABU MASHAYIFF: Ja.

KATZ: Hvad brugte han?

ABU MASHAYIFF: En Sten [en maskinpistol, o.a.]. Han dræbte dem. De stod op ad muren, med ansigtet ind mod muren, han kom bagfra og dræbte dem alle sammen, skød dem i hovedet.

KATZ: Hver gang stillede han dem op mod muren?

ABU MASHAYIFF: Ja.

KATZ: I grupper af otte, fem – hvor mange?

ABU MASHAYIFF: Hver gruppe på 20 eller 30 mennesker.

[Senere i samtalen]

ABU MASHAYIFF: To eller tre gange satte han nyt magasin i.

KATZ: Så én kugle per person?

ABU MASHAYIFF: Ja.

[Senere i samtalen]

KATZ: Hvor langt var du derfra?

ABU MASHAYIFF: Lad os sige 30 meter.

Tuvia Lishansky, efterretningsofficer

KATZ: Hvor mange soldater så du?

LISHANSKY: Enheder af fem eller seks soldater.

KATZ: Der gik rundt i gaderne og dræbte alle, de fik øje på?

LISHANSKY: Ja, ja.

KATZ: Og det gjorde de fordi?

LISHANSKY: Fordi de havde mistet otte soldater under kampene, og der besluttede de sig for at henrette.

KATZ: Hvor mange blev henrettet?

LISHANSKY: Ikke så mange.

[Senere i samtalen]

KATZ: Hvad var dit indtryk af det, der var sket i gaderne og inde i husene – hvor mange døde der?

LISHANSKY: Ret mange, men jeg kan ikke sige det præcist. Soldaterne havde mistet kammerater, de gik amok, mejede alt ned. De var vanvittige, efterlod død og ødelæggelse overalt, hvor de kom frem.

KATZ: Og det var alt sammen på grund af de otte døde [soldater]?

LISHANSKY: Ja. Du må forstå, de var ikke vant til, at der var så mange døde på vores side. I de fleste af kampene mødte de ikke særlig stærk modstand. Som regel flygtede araberne eller overgav sig.

[Senere i samtalen]

KATZ: Har du kendskab til sådan noget [henrettelser] andre steder?

LISHANSKY: Ja, selvfølgelig.

KATZ: At folk kom og tog nogen, ud fra navnelister, og dræbte dem på stedet?

LISHANSKY: Helt sikkert. Jeg kan for eksempel huske, det var enten der eller i Jisr al-Zarqa, at vi fangede en, der var mistænkt for at have dræbt en jødisk vagt, og han blev ført til politiet i Zichron, hvor han blev dømt, og så kan jeg ikke huske præcis, hvad der sket med ham, men han blev i hvert fald nakket.

KATZ: Men nu taler jeg om mange folk, der blev udvalgt ud fra lister og dræbt på stedet ...

LISHANSKY: Ja, ja. Vi kendte godt til den slags. Der var for eksempel to fra Jisr al-Zarqa ...

KATZ: Men jeg mener større antal.

LISHANSKY: Ja, jeg giver bare et eksempel fra Jisr.

Mordechai Sokoler, en guide fra Zichron, der ledsagede enhederne

KATZ: Kamphandlingerne var slut. Kvinder, børn og ældre blev tilbageholdt. Hvor længe?

SOKOLER: En dag eller to. Så blev de overført.

KATZ: Sammen med alle ligene?

SOKOLER: Sammen med ligene i to dage. Så hentede jeg nogle folk i Furaydis og fik dem begravet.

KATZ: Det vil sige, at de pårørende blev i landsbyen ...

SOKOLER: Ja, en dags tid eller to.

KATZ: Sammen med alle ligene?

SOKOLER: Ja, ja.

[Senere i samtalen]

KATZ: Hvor mange folk fra Tantura overgav sig med hænderne over hovedet?

SOKOLER: 230.

KATZ: 230 – er det det nøjagtige antal? Talte du dem?

SOKOLER: Nej, det var bare min vurdering, men efter de var blevet dræbt, talte vi dem op.

KATZ: Og hvor mange var der så?

SOKOLER: Det samme antal.

KATZ: 230?

SOKOLER: Ja.

KATZ: Hvor mange blev dræbt under kampene?

SOKOLER: De blev alle sammen dræbt under kampene. Snigskytten ramte en af soldaterne i benet, så begyndte skyderierne. Og så blev de alle sammen dræbt, helvede brød løs. De vidste ikke, hvem der havde beskudt dem.

KATZ: At skyde 230 mennesker, det tager alligevel noget tid.

SOKOLER: [Griner] De var samlet på ét sted.

[Senere i samtalen]

KATZ: Så du talte op og nåede frem til 230?

SOKOLER: Ja.

KATZ: Og ud af dem siger du, at kun nogle få, måske ti, blev dræbt på slagmarken?

SOKOLER: Kun ti [angiver navnene på de folk fra Tantura, som han vidste var omkommet under kamphandlingerne].

[Senere i samtalen]

KATZ: Det eneste, jeg mangler at spørge om, er hvor du selv befandt dig, så jeg kan vide, hvad du så med dine egne øjne.

SOKOLER: De værste ting så jeg ikke selv. Jeg var ikke med til slutningen af kampene. Jeg forlod stedet. Alt i alt var jeg der kun halvanden dag, hvor jeg mest havde travlt med at begrave folk.

KATZ: Du var personlig involveret i begravelserne ...

SOKOLER: Mig og nogle arabere fra Furaydis lagde den ene araber efter den anden ned [i graven], dækkede for deres øjne med en hatta, række efter række oven i hinanden, og det var det.

KATZ: Så det var kun deres øjne og ansigter, der blev dækket til [med kuf-fiyyeh].

SOKOLER: Kun deres hoveder, vi begravede dem med tøj på og det hele ...

KATZ: Og det var to dage efter kampene.

SOKOLER: Efter otte dage kom jeg tilbage til det sted, vi havde begravet dem, tæt på jernbanen. Der var en stor forhøjning på jorden, fordi ligene var blevet oppustede. Efter to eller tre dage var forhøjningen udjævnet igen.

KATZ: To eller tre dage senere?

SOKOLER: Ja.

KATZ: Jeg har hørt, at de senere kørte jord på og spredte det ud over gravene.

SOKOLER: Det kender jeg ikke noget til.

Ali 'Abd al-Rahman Dekansh (Abu Fihmi), fra Tantura

ABU FIHMI: De trængte ind i landsbyen, stillede os op på en række nede

ved stranden, placerede en Bren [en maskinpistol (egentlig et let maskingevær, o.a.)] derfra og hertil, og hentede vores både, 12 i alt, for at skyde os ... men så kom der tre folk fra Zichron Yaacov, der sagde: "Hvorfor gør I det her? Hvorfor dræber I [de her] folk?" De [soldaterne] sagde til dem: "Det er irakere og syrere." De [dem fra Zichron] sagde: "Det er folk fra Tantura, og vi besøger dem om sommeren. De lader os få deres huse, og så sover de selv udenfor. Vi tilbringer sommeren her. Hvorfor gør I det her?" Så gav de os besked på at sætte os ned [og holdt op med at skyde].

[Senere i samtalen]

ABU FIHMI: Shimshon Mashvitz gav mig to notesbøger og to blyanter, gav mig ti folk og to båre til at samle de døde op fra gaderne og tage dem hen til begravelsespladsen. Han sagde, jeg skulle skrive navnene ned på dem alle sammen. Han spurgte mig: "Er du hjemmehørende her?" Og jeg sagde: "Det er min landsby, og det er mit hus" – vores hus var tæt på havnen ... jeg skrev navnene ned på 95 mænd og 2 kvinder.

[Senere i samtalen]

ABU FIHMI: Den person, der var med mig, kunne hebræisk. Han overhørte dem sige, at de [gravemandskabet] skulle grave den første massegrav færdig, så lade dem grave en mere og dræbe dem og fylde dem ned i den [den proces, der blev standset, da der kom nogen fra Zichron Yaacov].

[Senere i samtalen]

KATZ: Du sagde, at I overgav jer. Hvad betyder det?

ABU FIHMI: Vi holdt det hvide flag op.

KATZ: Okay, og så dræbte de jer bagefter, efter I havde taget hænderne over hovedet. Hvor mange dræbte de?

ABU FIHMI: Det så vi ikke, de hentede os samlet.

KATZ: Cirka hvor mange?

ABU FIHMI: Ifølge meddelelsen fra deres hær sagde de, at de havde dræbt 250.

KATZ: Det er i alt. Men hvor mange blev dræbt, efter at I tog hænderne op over hovedet? To, fire, hvor mange?

ABU FIHMI: Det ved jeg ikke.

KATZ: Bare cirka?

ABU FIHMI: Jeg ved det ikke.

KATZ: Talte du dem? Mange eller få?

ABU FIHMI: Jeg har jo sagt, at deres militære meddelelse sagde, at de dræbte 250. Det er en krigsmilitær meddelelse, den blev sendt i radioen.

Najiah Abu Amr, fra Tantura

KATZ: Hvad husker du fra den dag, landsbyen blev indtaget?

ABU AMR: De kom ind i landsbyen og dræbte folk. De kom ind fra alle retninger og dræbte de vagter, der holdt øje med landsbyen og så drev de os fra landsbymidten og østpå.

KATZ: På stranden?

ABU AMR: Ja. Først ned på stranden.

KATZ: Hvor længe var I der?

ABU AMR: Fra 05.00 til 14.00 på stranden.

KATZ: Alle kvinderne?

ABU AMR: Alle mændene og alle kvinderne, og så blev de splittet op. Kvinder på den ene side, mænd på den anden. Og så tog de os hen i nærheden af begravelsespladsen, hvor der kom busser og kørte kvinder og børn ud af landsbyen.

KATZ: Hvad tid var det?

ABU AMR: 15.00.

KATZ: På vej hen til begravelsespladsen, hvad så du der?

ABU AMR: Ligene af de døde [begynder at opregne navnene].

KATZ: Så du mænd eller kvinder?

ABU AMR: Jeg så en dræbt kvinde, og fire eller fem andre lig [giver navnene].

KATZ: Men så du andre lig på større afstand?

ABU AMR: Ikke med mine egne øjne, men jeg fik at vide, at der var mange døde, og at de hentede folk fra Furaydis til at begrave dem [giver navne]. Men jeg har ikke set dem, jeg hørte om dem.

KATZ: Vidste du for eksempel, at Abu Safiyya-familien blev myrdet? Hvor mange var de?

ABU AMR: De var [nævner navnene på ti medlemmer af familien]. De ti navne kan jeg huske, men der var 13 i familien. De blev alle dræbt i deres bedste ungdomsår.

KATZ: Ved du hvor mange døde der var?

ABU AMR: Jeg ved, at der var mange, der blev dræbt, men jeg ved ikke hvor mange. Jeg tror, der må have været omkring 100 døde [begynder igen at opregne navne]. Der var så mange døde i den landsby, mellem 100 og 150 ...

KATZ: Da du kom frem til begravelsespladsen, hvad så du så?

ABU AMR: Jeg så soldaterne prøve at plage kvinderne, men de blev skubbet væk af kvinderne. Og da de så, at kvinderne ikke gav efter, holdt de op. Da vi var nede på stranden, tog de to kvinder og prøvede at tage tøjet af dem, fordi de påstod, de var nødt til at undersøge deres kroppe. De tog en masse guld fra kvinderne. Jeg så dem binde en ung mand, Salim Abu Shaqr, og slå ham ihjel inde i Ihsan al-'Abds hus.

KATZ: Det skal jeg lige forstå. De tog ham med hænderne bundet bag om ryggen?

ABU AMR: Nej. De tog ham ud fra grupperne af unge mænd, bandt ham med hans egen jakke og førte ham hen til et hus langt væk og skød ham.

KATZ: Hvorfor?

ABU AMR: De sagde, han tog våben med ind i landsbyen. Nogen havde meldt ham. Han var meget uheldig. Hans kone, Hayat, er min moster.

Fawzi Mahmoud Tanj (Abu Khalid), fra Tantura

KATZ: Og hvad skete der så på stranden?

ABU KHALID: De tog en gruppe på syv til ti unge mænd, hver gang, tog dem ind i gaderne og skød dem.

KATZ: Kun de unge mænd?

ABU KHALID: Ja.

KATZ: Hvor skete det? På stranden?

ABU KHALID: Nej. De tog dem ind i landsbyen.

KATZ: De tog syv og dræbte dem?

ABU KHALID: Ja. De skød dem og kom så hentede en anden gruppe.

[Senere i samtalen]

KATZ: Hvor mange gange gjorde de det?

ABU KHALID: De dræbte 90 mennesker.

KATZ: Så de kom og tog nogen cirka ti gange?

ABU KHALID: Ja.

KATZ: Hvor mange soldater kom der?

ABU KHALID: Mange soldater.

KATZ: Men for hver gruppe?

ABU KHALID: 10 til 12.

KATZ: De samme soldater?

ABU KHALID: Nej, de tog hver sin gruppe.

KATZ: Mens landsbyen så på?

ABU KHALID: Ja, og så tog de mændene hen til begravelsespladsen.

KATZ: Fortæl mig så, hvordan folkene fra Zichron fik det stoppet.

ABU KHALID: Vent lige lidt, det kommer jeg til. De førte os hen til begravelsespladsen.

KATZ: Altså dem, der var tilbage? Og du så ...

ABU KHALID: Vi så ligene.

KATZ: Efter at have dræbt 90, tog de dem, der var tilbage?

ABU KHALID: Ja, med hen til begravelsespladsen.

KATZ: Og hvad skete der så?

ABU KHALID: De tog os derhen, satte os ned, sigtede på os og ville til at skyde os. [Så] kom dem fra Zichron og sagde: "Ikke slå dem ihjel. I har dræbt nok nu."

[Senere i samtalen]

KATZ: Var du til stede, da der blev gravet?

ABU KHALID: Ja.

KATZ: Samme dag?

ABU KHALID: Samme dag de tog dem og gravede et stort hul.

KATZ: Hvor mange blev dræbt under selve kampene?

ABU KHALID: Fire eller fem.

Mustafa Masri (Abu Jamil), fra Tantura

KATZ: Efter de indtog landsbyen?

ABU JAMIL: En officer tog familien – vi var 14 mennesker – og begyndte at tælle os. [Han] siger til mig: "Kom her." "Hvad vil du?" spørger jeg ham. "Du sætter dig med børnene." [Abu Jamil var 13 dengang.] Jeg sagde okay. Han begyndte at udspørge hver ung mand: "Hvor var du i krigen?"

Den og den sagde nej. Mig og den [anden] person, som blev løsladt, vi gik 20 meter, og så dræber han min far og hele resten af familien.

KATZ: Den her person kendte din far fra tidligere?

ABU JAMIL: Nej, den person, der kendte min far, gav ham til en anden person. Jeg sagde til den person, vi kendte: "Vi kender dig. Vi kender din kone, dine børn. Du kender min far. Hvordan kunne du gøre det her?" Han siger til mig: "I krigen genkender jeg ingen."

KATZ: Men han reddede faktisk dig og en anden?

ABU JAMIL: Men de dræbte 14 medlemmer af min familie.

KATZ: Du var den yngste?

ABU JAMIL: Ja.

KATZ: Så det var dit held, at du var 13?

ABU JAMIL: Nej, det var fra Gud. Han dræbte også en gammel mand, jeg tror, han var 100. Og han dræbte en på 17 – hver mand sin skæbne.

KATZ: Det vil sige, du gik væk og så hørte du, der blev skudt?

ABU JAMIL: Nej, vi var tæt på. 15 meter, ikke mere. Jeg sagde til ham: "Hvorfor gjorde du det?" Han sagde til mig: "Jeg fik at vide, jeg skulle dræbe dem. Hvad kan man gøre, når det er krig?"

[Senere i samtalen]

ABU JAMIL: Der var en overordnet officer fra Givat Ada, men ikke i hæren.

KATZ: Kan du huske hans navn? Jeg fik at vide, at det var noget i retning af Shimshon.

ABU JAMIL: Ja, Shimshon.

KATZ: Shimshon hvad?

ABU JAMIL: Jeg kan ikke huske det. Efter han tog dem, skød han dem lige i øjnene. Så tog han to, han havde sådan en pisk, og han piskede dem bare for sjov ...

[Mod slutningen af samtalen]

ABU JAMIL: Men tro mig, man burde slet ikke tale om det her. Jeg vil ikke have, at de hævner sig på os. Du kommer til at få os i problemer. Jeg skulle ikke have fortalt dig navnet på den person [en lokal jøde], der udleverede min familie ...

LITTERATUR

- "Alexandroni-brigaden til hovedkvarteret", 9. juni 1948. IDF-arkivalier 57/4663/1949.
- al-Khatib, Nimr. *Nakbat Filastin*. Damaskus: uden sted, uden år.
- al-Wali, Mustafa. "Majzarat Tantura fi al-Siyaq al-Tarichi li-Tahawid Filastin". *Majallat al-Dirasat al-Filastiniyya*, nr. 43, 2000, s. 101-17.
- Bartov, Omer. "An Infinity of Suffering". *Times Literary Supplement*, 15. december 2000.
- Ha'Aretz, 27. december 2000
- Katz, Theodore. *The Exodus of the Arabs from Villages at the Foot of Southern Mount Carmel in 1948*. University of Haifa, 1998.
- Khalidi, Walid. "Plan Dalet: Master Plan for the Conquest of Palestine". *JPS* 28, nr. 1 (Autumn 1988, s. 4-19 (genoptryk af artikel fra 1961).
- Khalidi, Walid (red.). *All That Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948*. Washington: Institute for Palestine Studies, 1992.
- "Korrespondance fra den øverstbefalende i Naftali-regionen (kystområdet) i Zichron Yaacov til Alexandroni-brigaden, 29. maj og 31. maj 1948". IDF's arkiver, 69/585.
- Masalha, Nur. *Expulsion of the Palestinians: The Concept of "Transfer" in Zionist Political Thought, 1882-1948*. Washington: Institute for Palestine Studies, 1992.
- Morris, Benny. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947-1949*. Cambridge University Press, 1988.
- Naor, Mordechai. *Ha'Aretz*, 2. januar 2001.
- Oz, Amos. "Why Arafat must take the blame". *The Guardian* 13. oktober 2000.
- Palæstinensiske Encyklopædi, *Den [Al-Mawsu'a al-Filastiniyya]*, 4 bd. Damaskus: Hayat al-Mawsu'a al-Filastiniyya, 1984.
- Pappe, Ilan. "Were They Expelled? The History, Historiography and Relevance of the Palestinian Refugee Problem". *The Palestinian Exodus, 1948-1998*, redigeret af Ghada Karmi & Eugene Cotran, London: Ithaca Press, 1999, s. 37-62.
- "Ranet af Tantura" 1. juni 1948. IDF's arkiver, 69/374.
- "Rapport fra Tantura, 23. maj 1948". IDF's arkiver, 922/75.
- Rivlin, Gershon og Zvi Sinai, redaktører. *The Alexandroni Brigade in the War of Independence*. Tel Aviv: IDF Publications, 1964.
- Slutsky, Yehuda, redaktør. *Sefer ha-Hagana*, Bd. 3, 2. og 3. del. Tel Aviv: Am Oved, 1972.

